

***Ворожбит-Горбатюк Вікторія Вікторівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.*

orcid.org/0000-0002-5138-9226

***Зеленська Людмила Дмитрівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.*

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0002-3324-5173>

***Собченко Тетяна Миколаївна**, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.*

ТЕХНІКИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

Сьогодення позначається динамікою усіх сфер життєдіяльності людини. Уже не потребує аргументації позиція про необхідність навчання упродовж життя. Пандемія і прогресування інформаційно-комунікаційних технологій, відкритість, алгоритмізація дидактичного концепту цифрових сервісів і застосунків зумовили зміни ролі і значимості педагога як носія актуальної наукової істини, місію закладу освіти, який здійснює навчальний процес для дорослих.

Досліджуючи заявлену проблему у контексті метатеми конференції «Освіта дорослих в умовах невизначеності: залучення, мотивація, тенденції», ми звернулися до результатів опитування, проведеного Українським інститутом майбутнього спільно з «Нью Імідж Маркетинг Груп» (загальнонаціональний проект реалізовано у період з 25.02.2021 по 04.03.2021, опитано 1353 повнолітніх осіб; використано методику онлайн опитування за структурованою анкетною з використанням програмного забезпечення «Lemur», статистична похибка з ймовірністю 0,95 не перевищувала 3,5%). Метою цього опитування було виявлення думки населення України щодо нинішнього стану національної освіти в Україні. Результати доволі красномовно актуалізують проблему технологій і технік навчання дорослих. На жаль, в Україні питання якості

освіти досить своєрідно інтерпретуються: з одного боку виразна залежність від мотивації («людина має хотіти вчитися»), з іншого боку серед опитаних пріоритет надано не очікуваним результатам навчання (які, власне, позиціонуються як важливий критерій якості), а процесній ознаці «вчитися щоб вчитися». З точки зору респондентів, важливе значення має якісний дидактичний матеріал (71% опитаних), а нові підходи у викладанні чи зміни в системі викладання через новітні технології відзначена лише 33% відповідей опитаних. 22% опитаних вказали на значення інноваційних методів у викладанні [3].

Безсумнівно, така картина результатів опитування свідчить про те, що наукова і професійно-педагогічна спільнота лише на початку трансформаційного шляху.

Ми керуємося позицією про те, що зміна цільових орієнтирів і методологічних підходів до організації навчання дорослих у сучасних умовах відкритості і розмаїття інформаційного простору, потребує розроблення варіацій технологій і процесуальних технік навчання дорослих з опорою на ретельне попереднє вивчення цільової аудиторії, визначення її очікувань і прагнень.

Педагогічну технологію ми схильні трактувати як змістовно-методичну техніку реалізації навчального процесу (за В. П. Беспальком) [1] для досягнення запланованих результатів навчання (за І. П. Волковим) [2].

Розроблення технік навчання дорослих передбачає вивчення потреб та інтересів кожного учасника, наявних реальних знань і сформованих компетентностей, сильних сторін кожного здобувача – дорослої людини. Реальний життєвий і професійний досвід такого здобувача має стати базисом успіху і прогресу в опануванні нових паттернів, проектування архітектури навчальних програм. У цьому ключі цікавий орієнтир представлено у публікації Vorozhbit-Horbatyuk V., Volkova Y., Stefan M. (2021) [4].

Також, на наш погляд, розроблення технік навчання дорослих передбачає вивчення:

- можливостей синтезу формальної інституційної освіти з неформальним та інформальним навчанням,
- особистісних стереотипів і уподобань щодо практик навчальної діяльності, резерву часу і сил, відповідно – системи ризиків і перешкод навчальної діяльності здобувача – дорослої людини,
- обсягів витрат часу і моделей розроблення змісту освітніх компонент,
- доступу до інформації, ресурсів і можливостей її оброблення і систематизації,
- дольової участі у компенсуванні витрат на навчання з боку роботодавця,
- ціннісних ставлень у самооцінці опорних знань, загальних компетентностей, рівня розвитку критичного, аналітичного, дивергентного мислення дорослих здобувачів.

Розроблення технік навчання дорослих передбачає зміну ролі педагога на ментора, тренера, коуча. Його місія – бути каталізатором та експертом, координувати пошук інформації і сформувавши доцільний навчальний контент. Наскрізною стає компетентність педагога в розробленні технік навчання дорослих: здатність пояснювати складні питання просто, зрозуміло і демонструвати, як і де інші учасники можуть використати пропоновану їм інформацію.

Серед трендів технік навчання дорослих, на наш погляд, заслуговують пильної уваги:

- педагогічний дизайн – синтез педагогіки, психології, соціології, ергономіки, законів візуалізації, елементи нейропсихології, лінгводидактики. Особливо значущим є педагогічний дизайн під час розроблення програм дистанційних курсів;
- трансформаційне навчання – нові знання накладаються на наявний досвід, змінюючи стереотипні попередні світоглядні уявлення, створення ситуацій навчання через осяяння;

- техніка нових паттернів у значенні створення конкретної концепції рішення тієї чи іншої проблеми наукової галузі чи на межі наук, структурований опис рішення, моделювання реалізації його через різні навчальні програми;
- практичне, дослідне експериментальне навчання – через участь в реальних проєктах, програмах виконання виробничо-технічних завдань у навчальних фірмах, фокус-групах, професійних спільнотах тощо;
- відкрите навчання на освітніх платформах, здебільшого – онлайн, з використанням програмного забезпечення з високою мірою самостійності здобувача, варіант самоосвіти, незалежно від віку, місця проживання, тривалості і рольової участі у процесі навчання;
- гібридне навчання у значенні динамічної форми професійного навчання, яке відбувається з використанням ефективних інформаційно-комунікативних засобів, передбачає максимальну доступність і зручність з пріоритетом інтересів слухачів, відкритість доступу до міжнародних професійних спільнот, участі здобувачів у спільних наукових дослідженнях.

Список бібліографічних посилань

1. Беспаль, В.П. (1989). *Слагаемые педагогической технологии*. Москва, Педагогика. 192 с.
2. Волков, И.П. (1990). *Цель одна - дорог много: проектирование процессов обучения* : книга для учителя. Москва, Просвещение. 159 с.
3. Освіта в Україні (2021). URL: <https://uifuture.org/publications/osvita-v-ukrayini-kozhen-pyatyj-naczilenyj-vchytysya-tilky-za-kordonom/> (дата звернення: 1.12.2021)
4. Vorozhbit-Horbatyuk, V., Volkova, Y., Stefan, M. (2021). Conscious Parenting in Ukraine and Finland. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II, May 28th – 29 th , 2021. 805-816. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol2.6332>

References

1. Bospalko, V.P. (1989). *Slagaemyie pedagogicheskoy tehnologii*. [Components of pedagogical technology]. Moscow, Pedagogy. 192 s.
2. Volkov, I.P. (1990). *Tsel odna - dorog mnogo: proektirovanie protsessov obucheniya* [The goal is one - there are many roads: the design of learning processes: a book for the teacher]. Moscow, Education. 159 s.
3. *Osvita in Ukraine* (2021). [Education in Ukraine]. URL: <https://uifuture.org/publications/osvita-v-ukrayini-kozhen-pyatyj-naczilenyj-vchytysya-tilky-za-kordonom/> [Accessed 01 December, 2021)
4. Vorozhbit-Horbatyuk, V., Volkova, Y., Stefan, M. (2021). Conscious Parenting in Ukraine and Finland. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference. Volume II, May 28th – 29 th , 2021. 805-816. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol2.6332> [in English].

Abstract. In the article, the authors analyze targets and methodological approaches to adult learning. The authors emphasize the need to develop technologies and procedural adult learning techniques based on careful preliminary study of the target audience, determining its expectations and aspirations. The results of the survey conducted by Ukrainian Institute of the Future conducted in cooperation with the New Image Marketing Group became a reference point in studying this issue. The results of the survey are publicly available. They show that quality issues of adult education are interpreted depending on general educational motivation of adult applicants. In the view of this, the authors state that high-quality didactic material is important. This position is much ahead of the learners' perception of new approaches in teaching or changes in the teaching system, as well as the importance of innovative methods in teaching.

The authors are guided by the position that change of targets and methodological approaches to the organization of adult learning requires clear matrices of compliance with learning objectives, end-of-course results. This is seen as the architecture of the curriculum. The authors of the publication emphasize the role

of employer participation, lie values and self-assessment of basic knowledge of adult applicants.

Trends in pedagogical design such as transformational learning, interdisciplinary practical, experimental, open learning on educational platforms, hybrid learning, participation of applicants in joint research are indicated in the paper.

Key words: correspondence matrix; personality; adult education; training techniques; quality of education.